

2017

1. ÇEYREK RAPORU

TÜRKİYE'NİN TASARRUF EĞİLİMLERİ ARAŞTIRMASI

Türkiye'nin Tasarruf Eğilimleri **A**raştırması ING Bank

1. GİRİŞ/3

- 1.1 ING Bank Genel Müdürü Pinar Abay'ın Önsözü/3
- 1.2 Türkiye'de Bireysel Tasarruf Eğilimleri Araştırması'nı Niçin Yapıyoruz/5

2. ELDEKİ VERİLER NE SÖYLÜYOR/6

- 2.1. Tasarruf Sahipliği/Nedenleri/6
- 2.2. Tasarruf Araçları Tercihi/16
- 2.3. 2017 1. Çeyrek Sonuçları/18

3. METODOLOJİ/19

- 3.1. Amaç ve Yöntem/19
- 3.2. Demografik Bilgiler/20
- 3.3. Tasarrufun Tanımı/22

4. EKONOMİST YORUMU/23

5. İLETİŞİM BİLGİLERİ/29

“Türkiye'nin Tasarruf Eğilimleri araştırmamızın güncel sonuçlarına göre kentsel nüfusta tasarruf sahipliği oranı 2017 ilk çeyreğinde %13,3 seviyesinde gerçekleşti. 18-24 yaş arasında tasarruf sahipliği oranı ise bir önceki çeyrekteki %9'luk seviyeden %13'e yükseldi.

İçinde bulunduğumuz dönemde küresel piyasalardaki gelişmelerin, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelere yönelik risk iştahını artırması, reel döviz kurunda kısmen gerilemeye ve yıllık enflasyonda artış işaretlerine neden oldu. Yılsonunda %11,9 ile küresel krizden bu yana gözlenen en yüksek düzeye ulaşan mevsimsel olarak düzeltilmiş işsizlik bu yılın ilk iki ayında sınırlı bir gerilemeyle %11,7 olsa da yüksek seyrini korudu. Mevduatlara uygulanan ortalama faiz oranları MB'nin ağırlıklı ortalama fonlama maliyetine göre daha yavaş bir artış kaydederken, enflasyondaki yukarı yönlü ivmeye karşılık reel mevduat faizi son iki yılda gördüğü düşük seviyelere yakın seyretti. Bütün bu gelişmeler, ilk çeyrekte tasarruf sahipliği oranını düşürmüş görünüyor.

Türkiye'nin lider tasarruf bankası olma hedefimiz kapsamında 2011 yılı Ekim ayından bu yana ülkemizde tasarruf eğilimlerinin nabzını tutan araştırmamızın 2017 1. çeyrek sonuçlarına göre **gençlerin %47'si bir seneden uzun süredir tasarruf yaparken, %37'si en az iki sene daha tasarruf yapmayı düşünüyor.** Gençlerin tasarruf sebepleri arasında **%29 ile beklenmedik durumlara** karşı güvence oluşturmak ilk sırayı alıyor. Bunu **%28 ile araba almak, %22 ile ev almak** ve **%14 ile okul ihtiyaçları** izliyor. Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranında artış yaşanırken, tasarruf sahipliğindeki genel düşüşte çocuklu bireylerdeki gerilemenin etkili olduğu görüldü. Tasarruf araçları anlamında ise 2016 yılı boyunca yükselişte olan Bireysel Emeklilik Fonları, 2017 başında da %29'luk seviyesini ve ilk sıradaki yerini korudu. Araştırmamızın daha detaylı incelemesinin ve ekonomist yorumlarının yer aldığı 2017 yılı 1. çeyrek sonuçlarına raporlar sayfamızdan da ulaşabilirsiniz.

Pınar Abay | ING Bank Genel Müdürü

TÜRKİYE'NİN
TASARRUF
EĞİLİMLERİ
ARAŞTIRMAMIZIN
GÜNCEL
SONUÇLARINA
GÖRE
**KENTSEL
NÜFUSTA 2017
İLK ÇEYREĞİNDE
%13,3 SEVİYESİNDE
GERÇEKLEŞTİ.**

“

EKONOMİDEKİ BELİRSİZLİĞİ GÖSTERME
AÇISINDAN ÖNEMLİ BİR MAKRO DEĞİŞKEN
OLARAK ÖNE ÇIKAN ENFLASYON VE YÜKSEK
MEVDUAT GETİRİSİ HANE HALKININ TASARRUF
SAHİPLİĞİ ORANINI DESTEKLEMİŞ GÖZÜKMEKTEDİR.

**EKONOMİDEKİ BELİRSİZLİĞİN ARTIP GÜVEN
ORTAMININ BOZULMASI, HANE HALKININ, TEDBİR
KAYNAKLI TASARRUF ETME TERCİHİNİ
DESTEKLEMEDİR.**

TÜRKİYE'DE BİREYSEL TASARRUF EĞİLİMLERİ ARAŞTIRMASI'NI NİÇİN YAPIYORUZ?

Ülkemizde, tasarruf oranı bakımından dünyada alt sıralarda yer alıyor. Öte yandan yüksek oranlı sürdürülebilir büyüme için iç tasarruf oranlarının artması gerektiği biliniyor. Tasarruf artışını teşvik etmek için çeşitli ekonomik tedbirler tartışılıyor, bazı uygulamalar devreye sokulmaya çalışılıyor.

Bu süreçte tasarruflarla ilgili veri ihtiyacı da artıyor. TÜİK'in özellikle son yıllarda ekonomik konularla ilgili istatistik üretiminde ciddi gelişmeler sağladığı açık. Bununla birlikte tasarruf eğilimleri ve tasarruf düzeyi hakkında yeterince bilgi sahibi olduğunu söylemek zor.

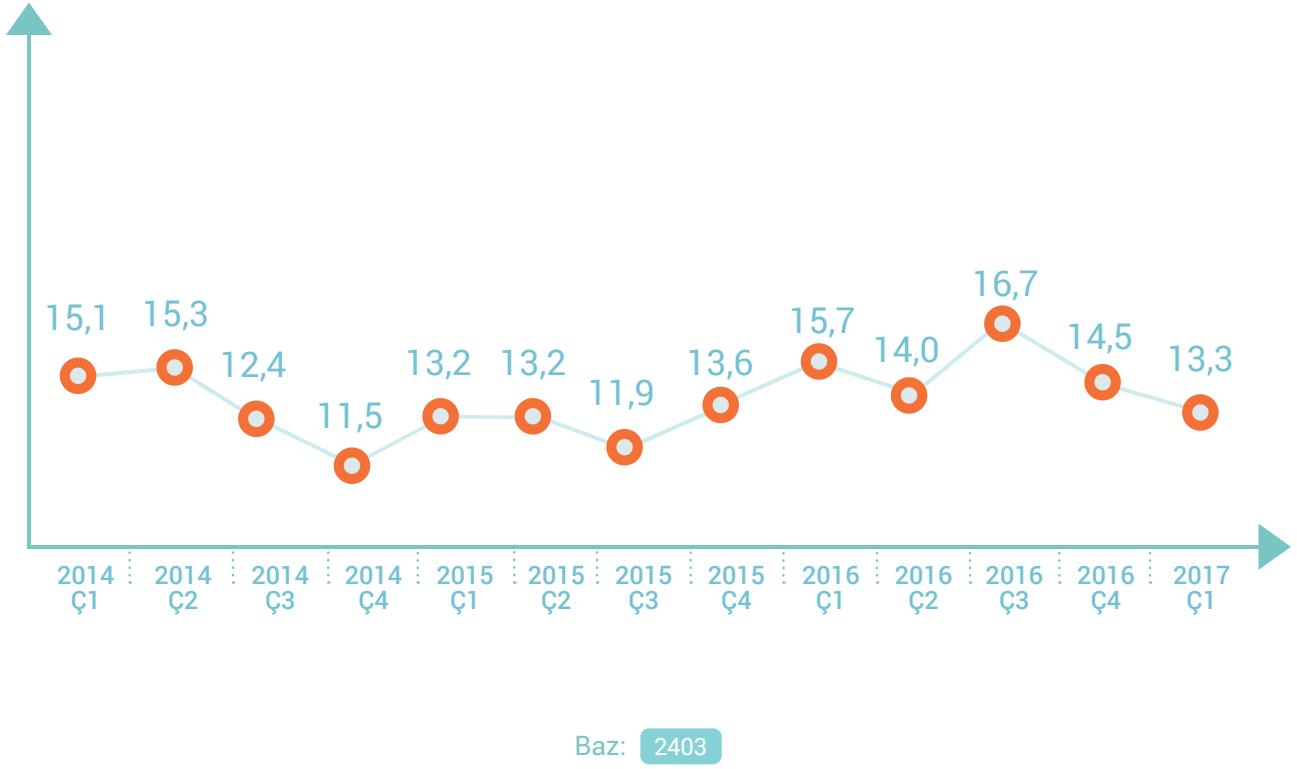
T.C. Merkez Bankası ve BDDK tarafından yayınlanan bankacılık sistemi içindeki tasarruflara ilişkin veriler önemli bir boşluğu doldurmakla birlikte, ülkemizdeki 'ortalama birey'in geliri ve tasarrufları arasındaki ilişkiyi bir trend olarak izlemek, bu konudaki araştırmacılara ve politika yapıcılara katkı sağlayacaktır.

İşte bu araştırmayla, ülkemizdeki 'ortalama birey'in tasarruf yapıp yapmadığı, tasarruf yapma veya yapmama nedenleri, en çok kullanılan tasarruf araçları, bireysel gelirler, aylık tasarruf oranı ve nakte dönüştürülebilir tasarruf miktarı 3'er aylık bazlarda düzenli olarak incelenmektedir. Amaç, ülkemizde tasarruflarla ilgili bilgi ihtiyacına katkı sunmaktır.

2.1. Tasarruf Sahipliği/Nedenleri

2017'NİN 1. ÇEYREĞİNDE TASARRUF SAHİPLİĞİ ORANI DÜŞMÜŞTÜR

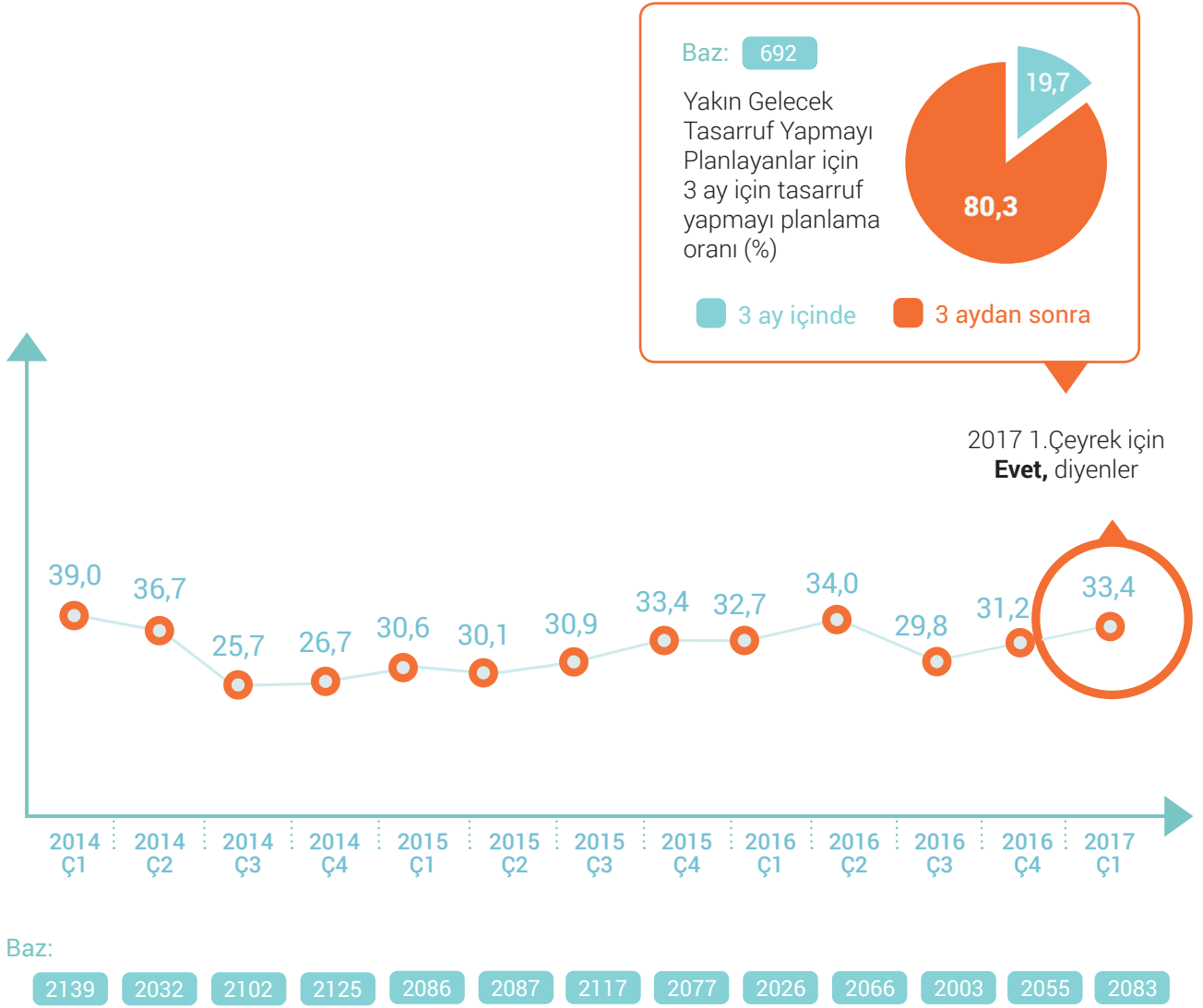
Tasarruf sahiplerinin oranı (%)

- Tasarruf sahipliği oranı 2016 yılının 3. çeyreğinden bu yana gerilemektedir. 2017'nin ilk çeyreğinde bu oran **%13,3'e** düşmüştür.
- Bu dönem, genellikle her yılın ilk çeyreğinde görülen tasarruf sahipliği oranındaki artışın tersine bir durum tespit edilmiştir.

YAKIN GELECEKTE TASARRUF YAPMAYI PLANLAYANLAR

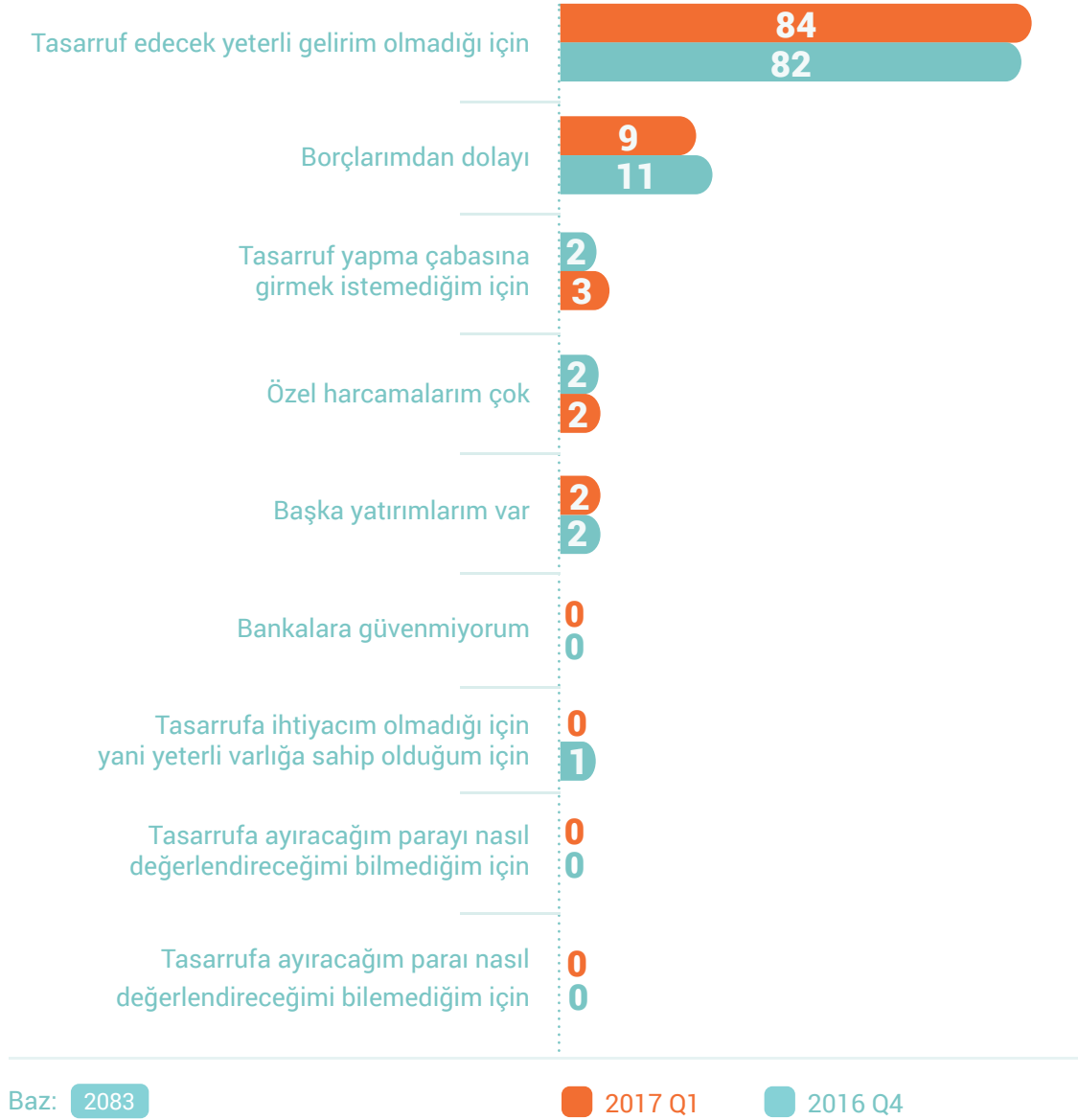
Tasarrufu Olmayanlar için Yakın Gelecekte Tasarruf Yapmayı Planlayanlar (%)

- Önceki döneme kıyasla bu dönem hem yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı (**%31,2 vs. %33,2**), hem de “3 ay içinde” tasarruf yapacakların oranı (**%14,2 vs. %19,7**) artış göstermiştir.
- Tasarruf sahipliği oranının son 2 dönemdir düşmesine karşın, tasarrufu olmayanlar içerisinde yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranında son 2 dönemdir küçük artışlar dikkat çekmektedir.

TASARRUFU OLMAYANLARIN TASARRUF EDEMEME GEREKÇELERİ

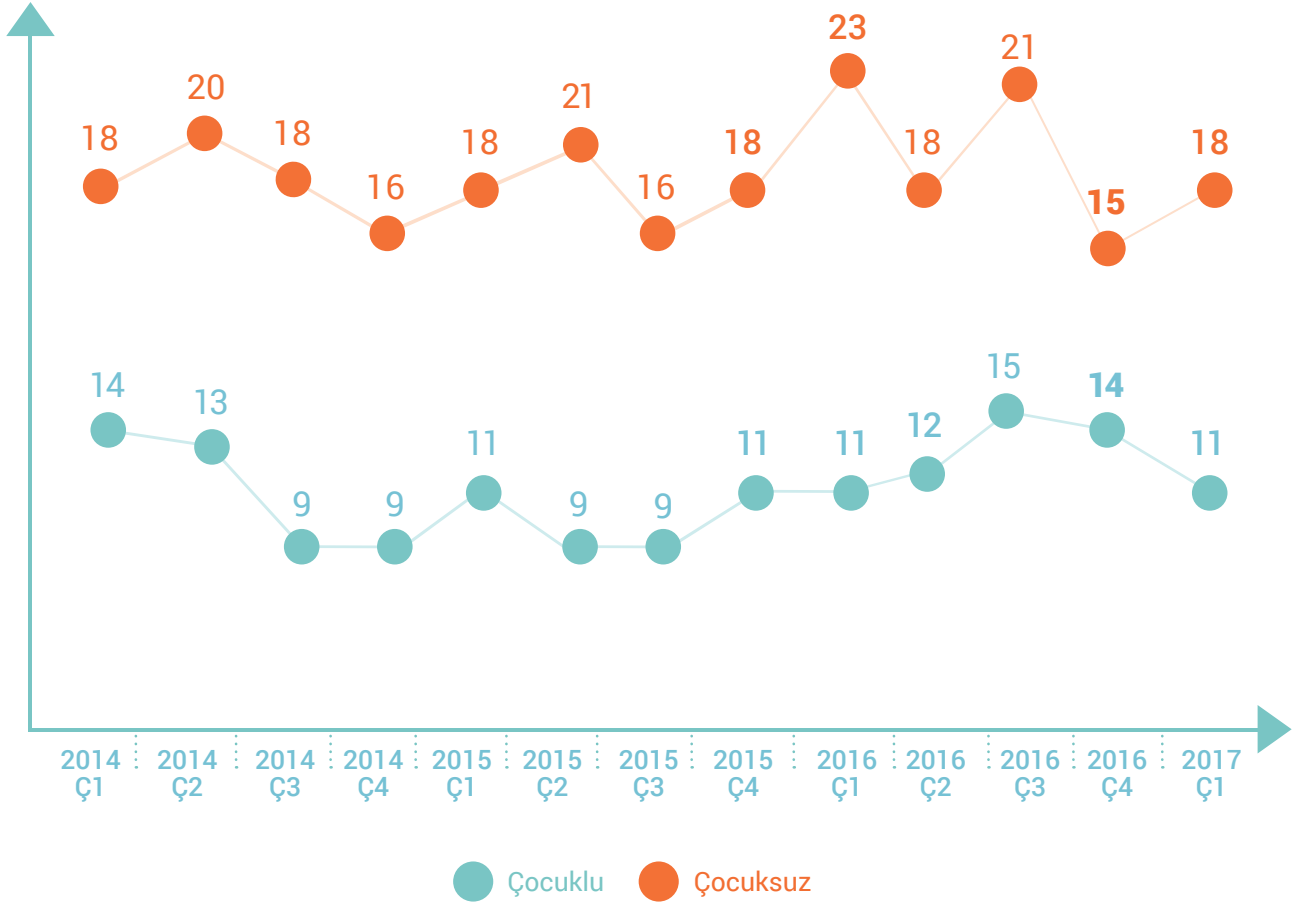
Tasarrufu Olmamasının Nedeni (%)

- Bu dönem hem en temel gerekçe olan “tasarruf edecek yeterli geliri olmadığı için” tasarruf edemeyenlerin oranı (**%82 vs. %84**) hem de “borçlarımdan dolayı” tasarruf edemediğini belirtenlerin oranı (**%11 vs. %9**) önceki döneme kıyasla benzer seviyede kalmıştır.

ÇOCUKLU VE ÇOCUKSUZ BİREYLERDEKİ TASARRUF SAHİPLİĞİ

Tasarruf Sahiplerinin Oranı (%)

Çocuğu olanlar için baz

1495 1484 1587 1583 1551 1508 1529 1454 1508 1483 1626 1628 1617

Çocuksuz olanlar için baz

903 915 815 818 852 895 874 950 896 920 778 775 787

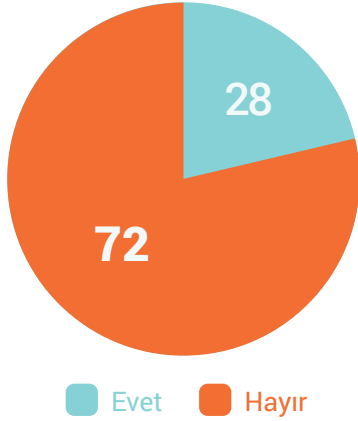
- Bu dönem çocuklu bireylerin tasarruf oranı düşerken (**%14 vs. %11**), çocuksuz bireylerin tasarruf oranı artmıştır (**%15 vs. %18**).

TASARRUF PLANLAYANLARIN ORANI; ÇOCUKLU BİREYLERDE DÜŞMÜŞ, ÇOCUKSUZLARDA ARTMIŞTIR

Çocuğu Olup Tasarruf Yapmayanlar (%89)

Baz: 1438

Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlıyor musunuz? (%)

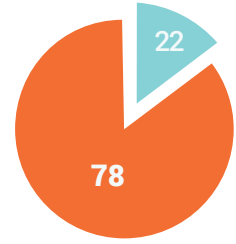

Evet diyenler

Baz: 408

3 ay içinde mi, 3 aydan sonraki dönemde mi planlıyorsunuz?(%)

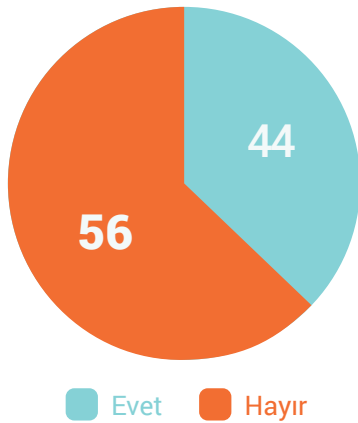
3 ay içinde 3 aydan sonra

Çocuğu Olmayıp Tasarruf Yapmayanlar (%88)

Baz: 644

Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlıyor musunuz? (%)

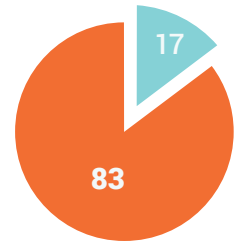

Evet diyenler

Baz: 284

3 ay içinde mi, 3 aydan sonraki dönemde mi planlıyorsunuz?(%)

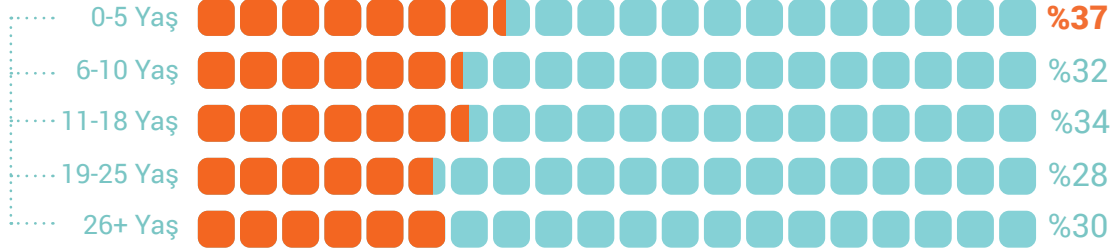
3 ay içinde 3 aydan sonra

- Tasarrufu olmayan çocuklu bireylerde yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı artış göstermiştir (**%24 vs. %28**). Tasarrufu olmayan çocuksuz bireylerde ise tasarruf yapmayı planlayanların oranı önceki dönemle benzer seviyede kalmıştır (**%46 vs. %44**).
- Tasarruf yapmayı planlayan arasında ise hem çocuklu bireylerde (**%16 vs. %22**) hem de çocuksuz bireylerde (**%12 vs. %17**) 3 ay içerisinde tasarruf edeceklerin oranı yükselmiştir.

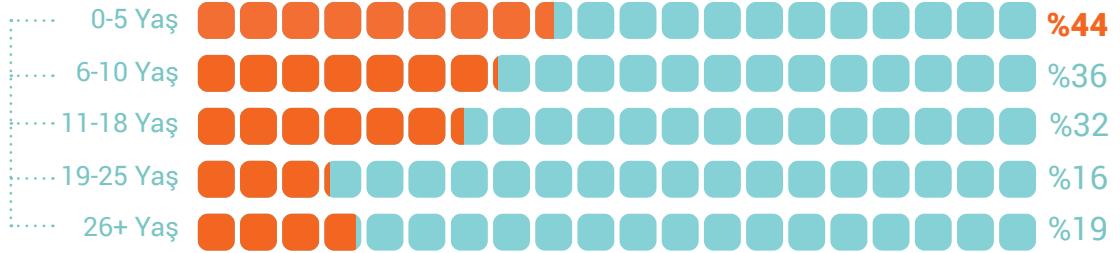
ÇOCUKLU BİREYLERDE ÇOCUK YAŞLARI

Toplam Çocuklular

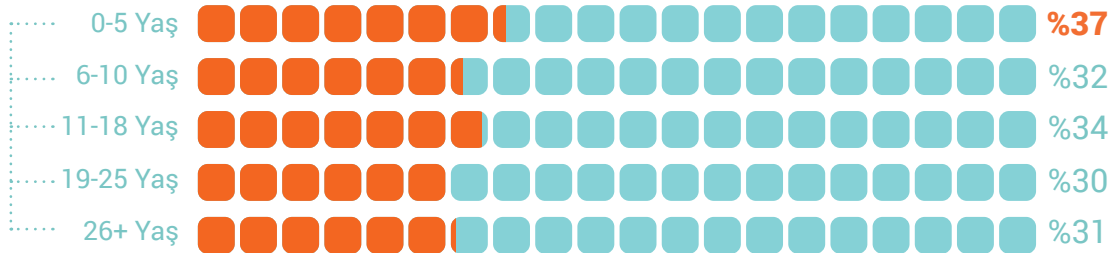
Baz: 1617

Tasarruf Sahibi Çocuklular

Baz: 179

Tasarruf Sahibi Olmayan Çocuklular

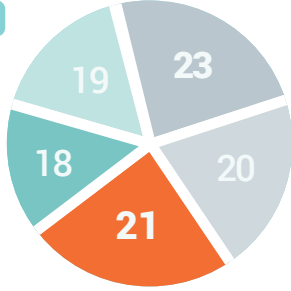
Baz: 1438

- Çocuklu bireylerin çocuklarının yaş grubu dağılımı içerisinde 0-5 yaş grubu çocukların oranı yükselmiş (**%33 vs. %37**) ve en büyük grubu oluşturmuştur.
- Tasarruf sahibi çocuklu bireylerin çocuklarının yaş grubu dağılımı içerisinde 19-25 yaş grubu bu dönem gerilerken (**%30 vs. %16**), 0-5 yaş grubu ise **%39'dan %44'e** yükselmiştir. Dolayısıyla bu dönem tasarruf sahibi olan çocuklular içerisinde küçük çocuğu olan bireyler ağır basmaktadır.
- Geçen dönem tasarruf sahibi olmayan çocuklu bireyler içerisinde en büyük paya sahip olan 11-18 yaş grubu, bu dönem küçülmüştür (**%41 vs. %34**). Bu grupta da 0-5 yaş grubunun payının arttığı tespit edilmiştir (**%32 vs. %37**).

ÇOCUKLARIN YAŞ DAĞILIMI

Toplam Çocukların Yaş Dağılımı (%)

Baz: 1617

0-5
Yaş

6-10
Yaş

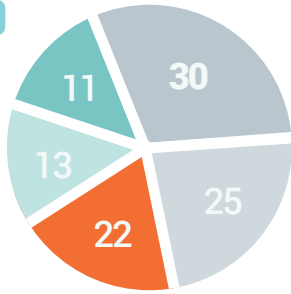
11-18
Yaş

19-25
Yaş

25+
Yaş

Tasarruf Sahibi Bireylerde Çocukların Yaş Dağılımı (%)

Baz: 179

0-5
Yaş

6-10
Yaş

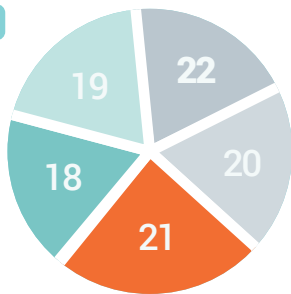
11-18
Yaş

19-25
Yaş

25+
Yaş

Tasarruf Sahibi Olmayan Bireylerde Çocukların Yaş Dağılımı

Baz: 1438

0-5
Yaş

6-10
Yaş

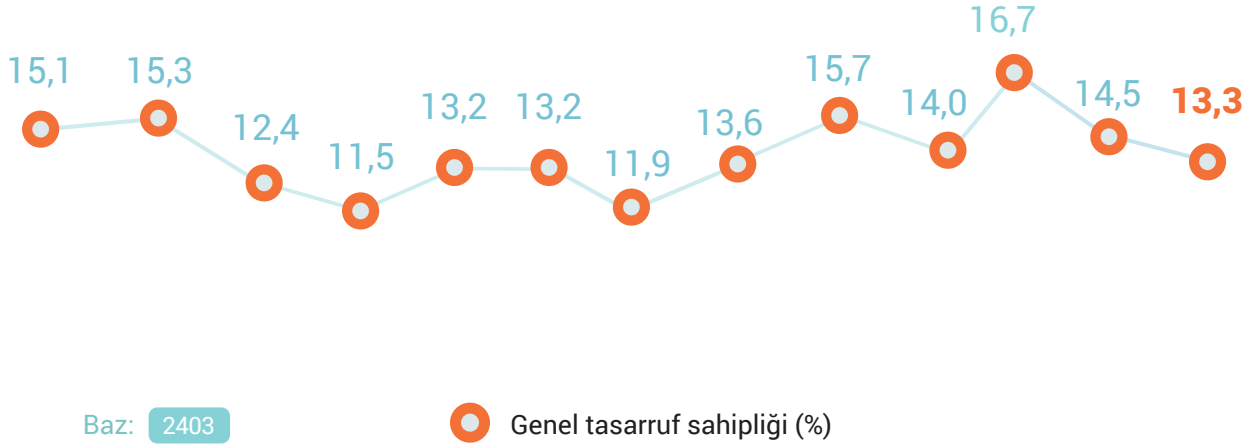
11-18
Yaş

19-25
Yaş

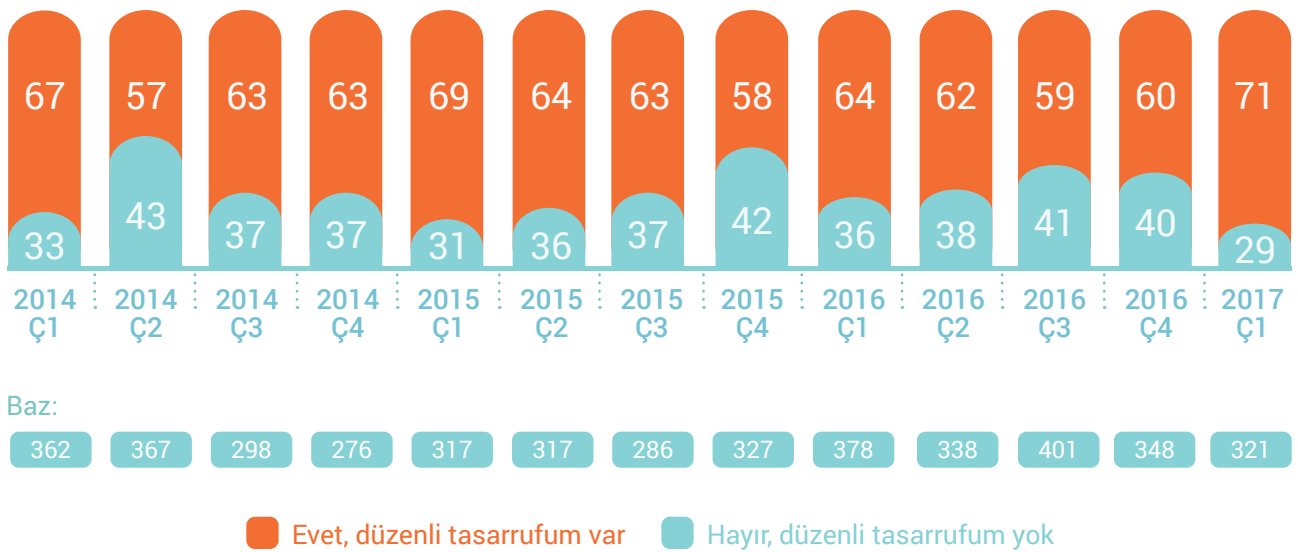
25+
Yaş

- Toplam çocuklu bireylerin çocuklarının yaş grupları dağılımı bu dönem de önceki dönemle benzer seviyelerdedir.
- Tasarruf sahibi çocuklu bireylerin çocuklarının yaş grupları arasında 0-5 yaş arası grubun oranı yükselirken (**%25 vs. %30**), 19-25 yaş grubunun oranı ise düşmüştür (**%19 vs. %11**).
- Tasarruf sahibi olmayan çocuklu bireylerin çocuklarının yaş grubu dağılımı içerisinde 11-18 yaş grubu 2017 ilk çeyrekte **%25'ten %21'e** gerilemiştir.

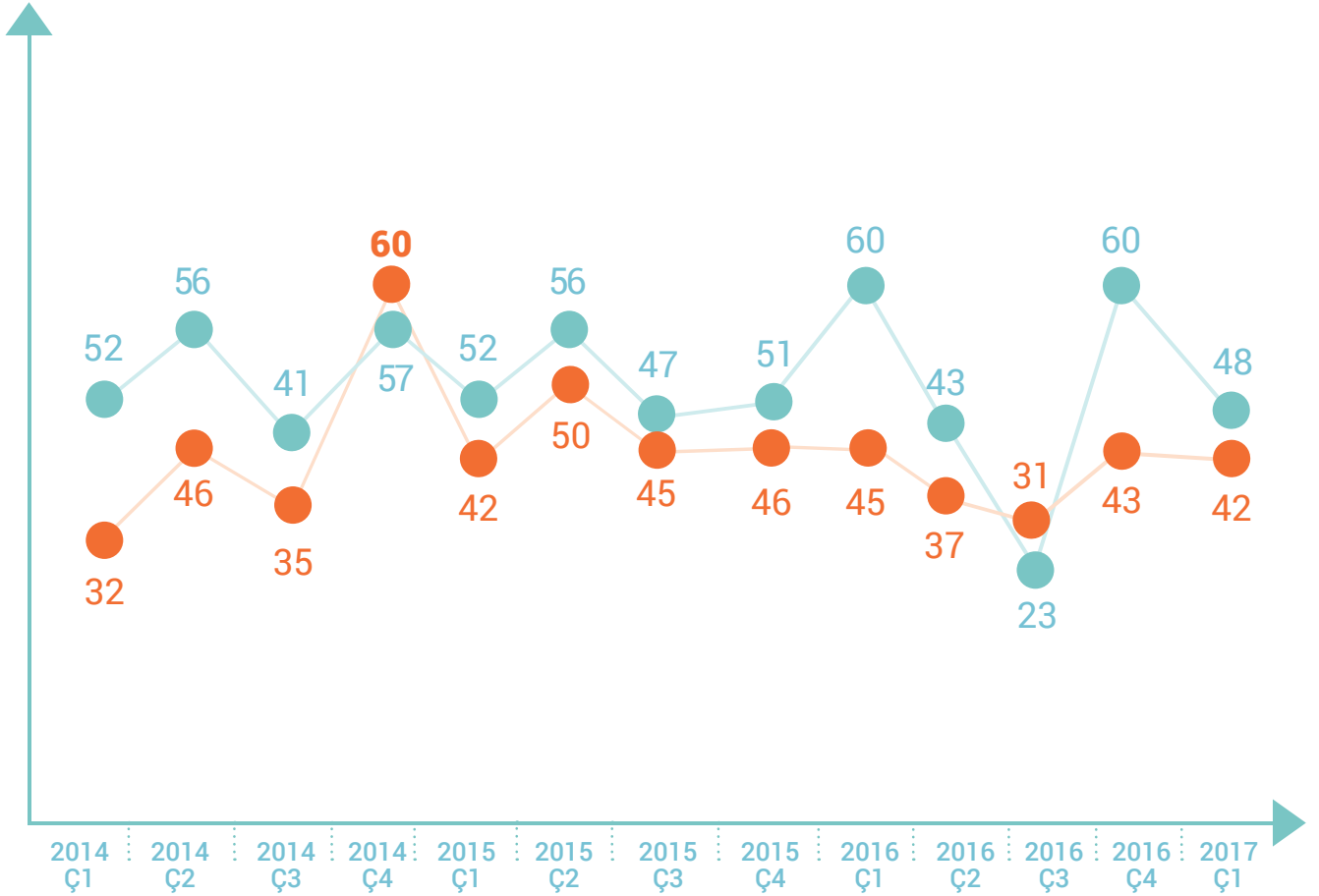
TASARRUF YAPMAK ASLINDA BİR ALIŞKANLIK

Düzenli tasarruf yapma oranı (tasarruf sahipleri içinde)

Düzenli Tasarruf Yapmayanlar için 3 ay içinde veya daha sonra tasarruf yapma eğilimi (%)

Baz:

119

119

158

111

103

98

113

105

138

136

165

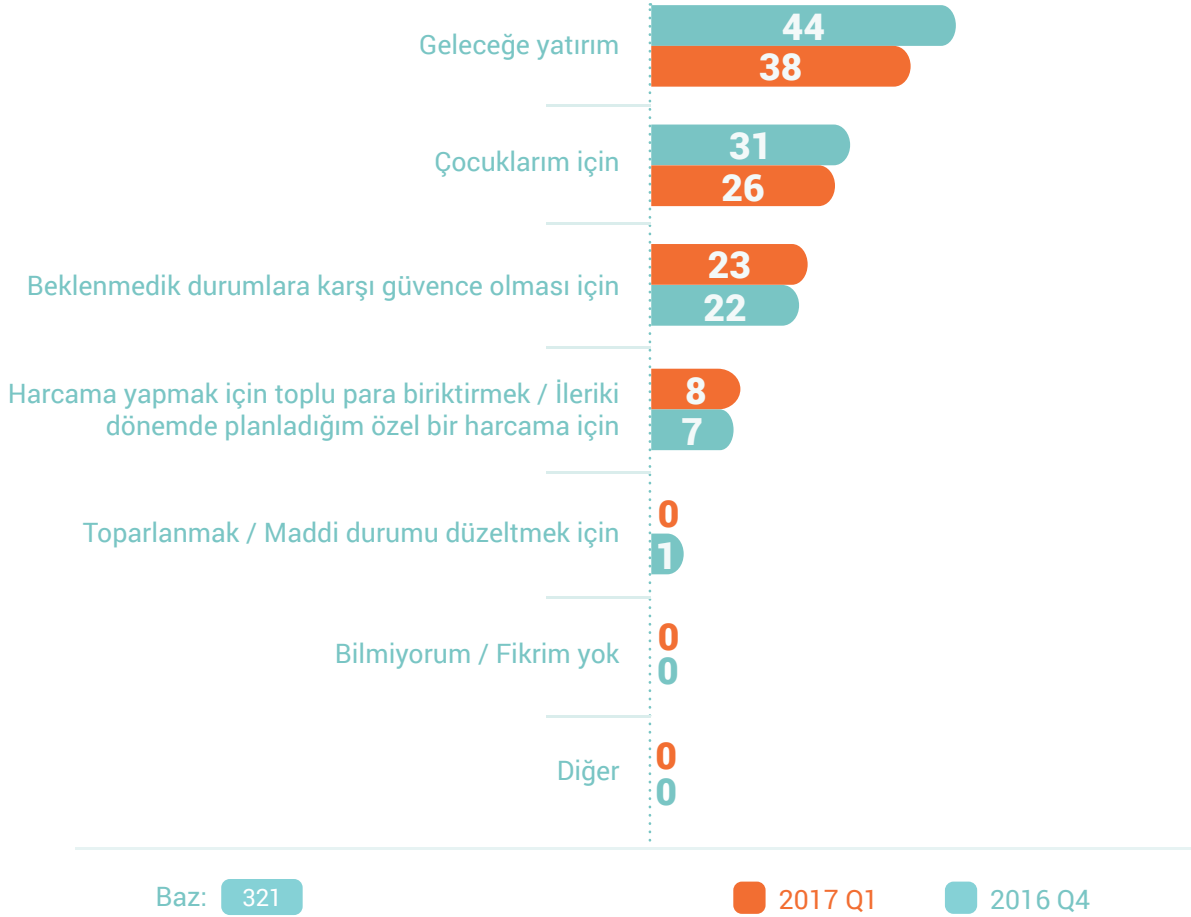
140

94

- Son 3 ay içinde tasarruf yapma oranı (%)
- Gelecek 3 ay içinde tasarruf yapacak olma eğilimi (%)

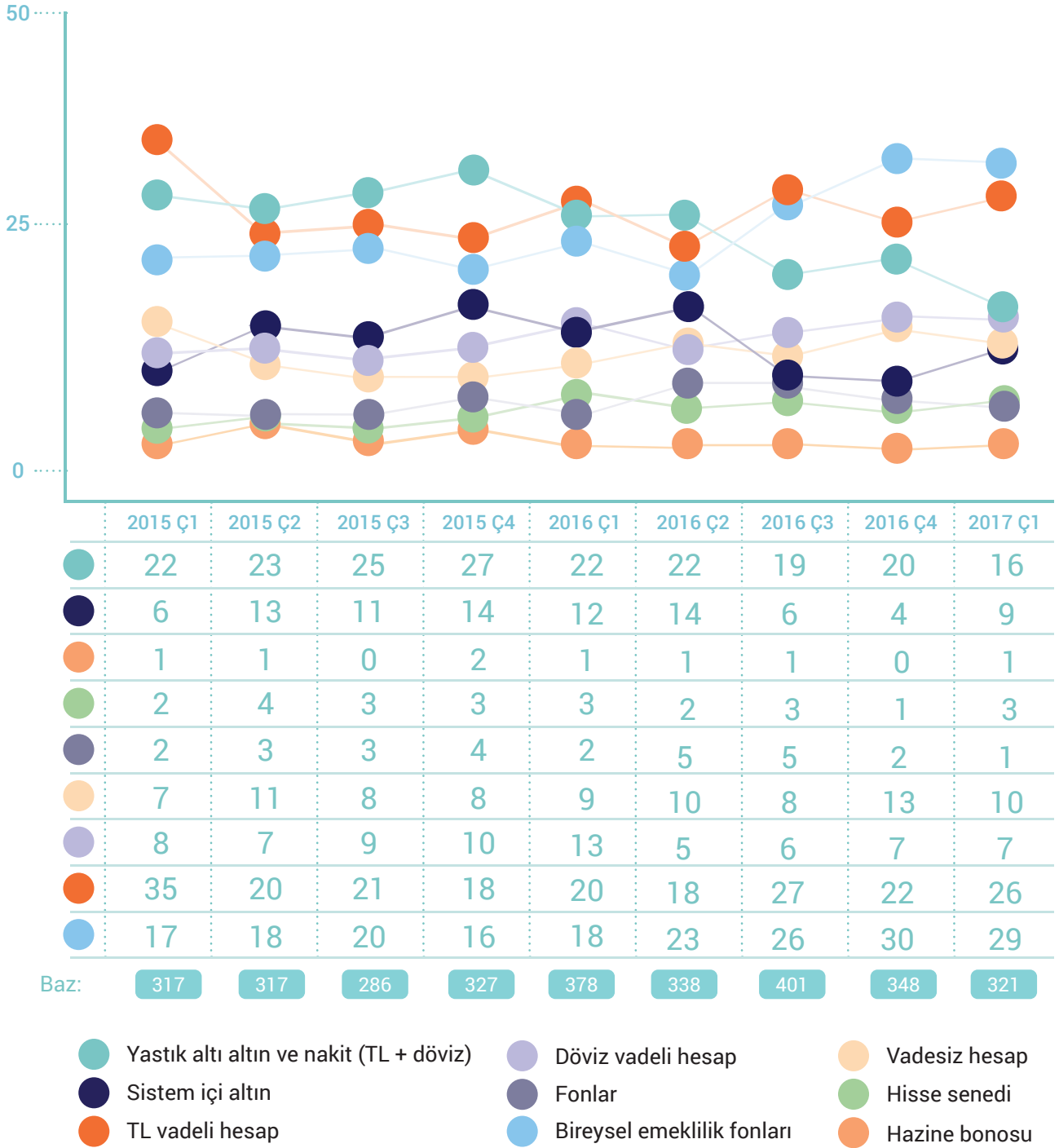
- 2017'nin ilk çeyreğinde düzenli tasarruf yapanların oranı önceki döneme kıyasla anlamlı oranda yükselmiştir (**%60 vs. %71**).
- Düzenli tasarruf yapamayanların içerisinde son 3 ay içinde tasarruf yapmış olanların oranı aynı kalırken (**%43 vs. %42**), gelecek 3 ay içerisinde tasarruf yapmayı planlayanların oranı ise düşmüştür (**%60 vs. %48**).

TASARRUFU OLANLARIN TASARRUF YAPMA GEREKÇELERİ

- Son 2 dönemdir gerilemekte olan **“geleceğe yatırım”** gerekçesi 2017’nin ilk çeyreğinde tekrar yükselmiştir (**%38 vs. %44**).
- **“Çocuklarım için”** tasarruf ediyorum diyenlerin oranı biraz düşerken (**%31 vs. %26**), **“beklenmedik durumlara karşı güvence olması için”** gerekçesi önceki dönemle benzer seviyede kalmıştır (**%22 vs. %23**).

2.2. Tasarruf Araçları Tercihi

NOT: "Bu soru çoklu cevap" olduğu için bu kalemlerin toplamaları %100'ü geçmektedir. Karşılaştırmalı analiz için hepsi toplam %100 olacak şekilde yeniden ağırlıklandırılmıştır.

- 2016 boyunca yükselişte olan **"bireysel emeklilik fonları"** 2017'nin ilk çeyreğinde de seviyesini (**%30 vs. %29**) koruyarak en çok tercih edilen tasarruf aracı olmuştur.
- Ayrıca **"TL vadeli hesap"** (**%22 vs. %26**) ve **"sistem içi altın"** (**%4 vs. %9**) bu dönem yükseliştir.

**BU DÖNEM YASTIK ALTI TL VEYA DÖVİZ NAKİT'İN
TERCİH EDİLME ORANI DÜŞMÜŞTÜR (%12 VS. %6).
SİSTEM İÇİ ALTIN YÜKSELİRKEN (%4 VS. %9) SİSTEM
DIŞI ALTIN AYNI SEVİYEDE KALMIŞTIR.**

%	2016 Ç1	2016 Ç2	2016 Ç3	2016 Ç4	2017 Ç1
Sistem dışı ve sistem içi altın+sistem dışı nakit (TL veya döviz)	34	36	25	24	25
Altın veya diğer değerli taş ve metal (sistem dışı)	5	10	6	8	10
Altın veya diğer değerli taş ve metal hesabı (sistem içi)	12	14	6	4	9
Yastık altı döviz veya TL (nakit)	17	12	13	12	6

Baz:

378

338

401

348

321

2017 1. ÇEYREK SONUÇLARI

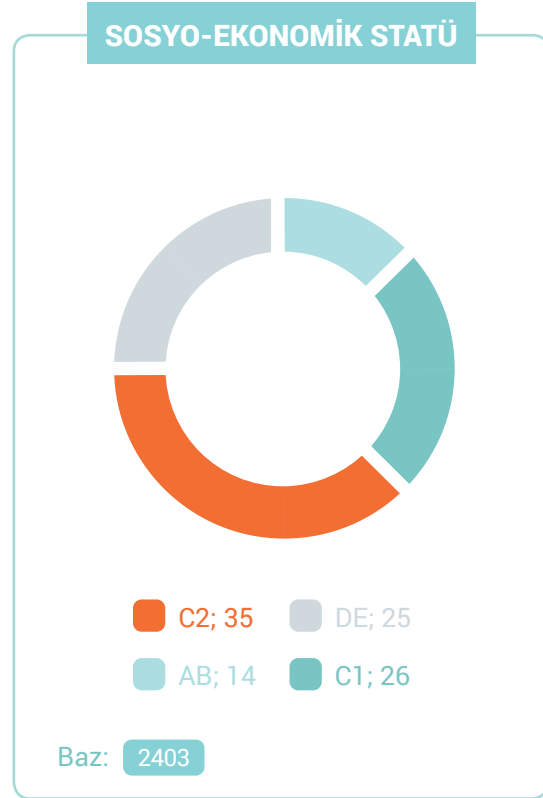
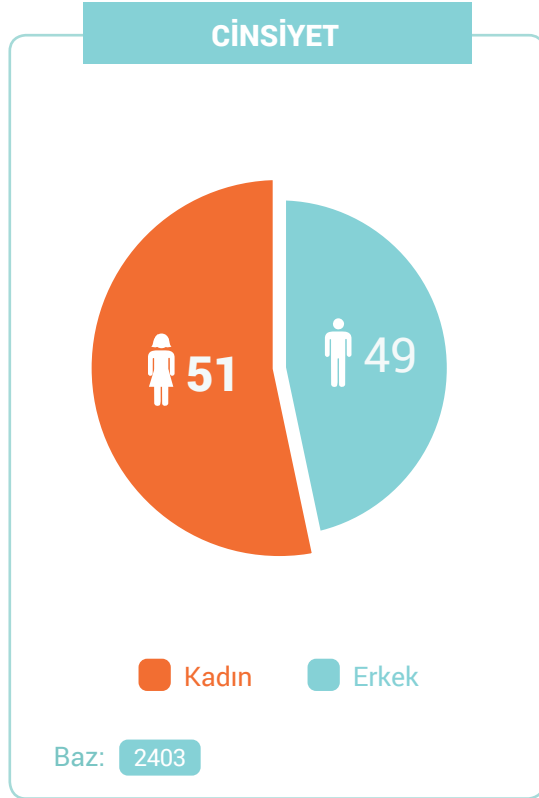
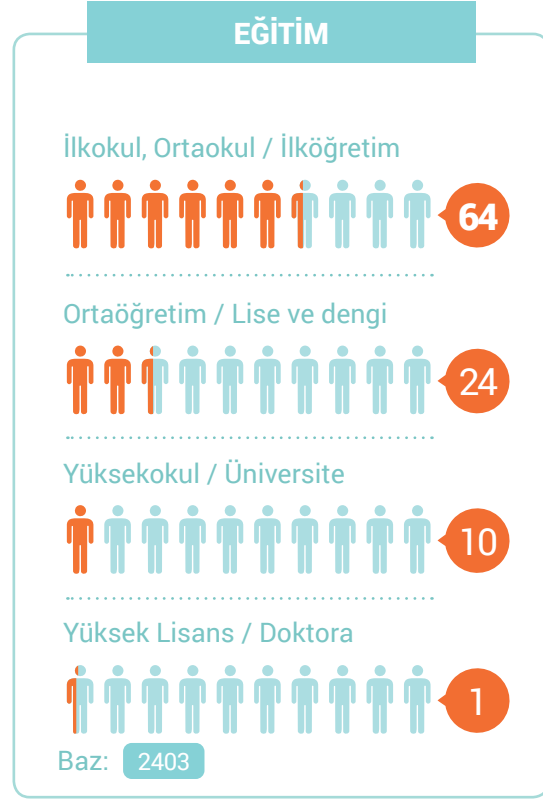
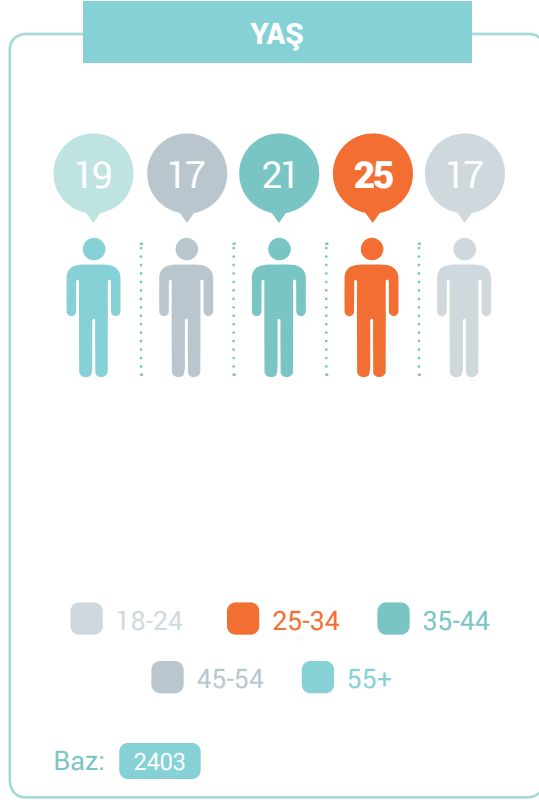
- 2017'nin ilk çeyreğinde tasarruf sahipliği oranı **%14,5'ten %13,3'e** gerilemiştir.
- Bu dönem tasarruf sahipleri içerisinde 45 yaş altı grubun oranı yükselmiştir. Özellikle en belirgin yükseliş 18-24 yaş grubu içerisinde **(%11 vs. %17)**.
- Tasarrufu olmayan bireyler içerisinde hem yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranında **(%31,2 vs. %33,2)**, hem de 3 ay içerisinde tasarruf yapmayı planlayanların oranında **(%14,2 vs. %19,7)** artış görülmektedir.
- Tasarruf yapamama konusundaki en temel gerekçe olan **"gelir yetersizliği"** bu dönem önceki dönemle aynı seviyededir **(%82 vs. %84)**. Burada en çok belirtilen alt gerekçeler **"gelirin yetmemesi"** ve **"temel giderlerden kaynaklı gelir yetersizliğidir."**
- Çocuklu bireylerin tasarruf sahipliği oranı bu dönem gerilerken (%14 vs. %11), çocuksuz bireylerin tasarruf sahipliği oranı yükselmiştir **(%15 vs. %18)**. Tasarrufu olmayan ancak yakın gelecekte tasarruf yapmayı düşünenlerin oranı çocuklu bireylerde artarken **(%24 vs. %28)**, çocuksuz bireylerde 2016'nın son çeyreği ile aynı seviyede kalmıştır **(%46 vs. %44)**. Önceki dönemle benzer şekilde bu dönem 4-16 yaş arası çocuğu olan bireylerin **%82'si** çocuğuna tasarruf alışkanlığı kazandırmaya çalıştığını belirtmiştir. En çok başvurulan öğretme yöntemi **"kumbara vererek para biriktirmelerini sağlamak"** ve **"düzenli harçlık vermektir."**
- 18-24 yaş arası tasarruf yapan gençlerin yaklaşık yarısı **(%53)** 1 seneden daha az, diğer yarısı ise **(%47)** 1 seneden daha fazla bir süredir tasarruf yapmaktadır. **%37'si** 2 seneden daha uzun bir süre daha tasarruf yapmayı düşünmektedir. Bu gençlerin **%29'u** herhangi bir hedefinin olmadığını, **%28'i** ise araba almak için tasarruf yaptığını belirtmiştir.
- Tasarruf sahipleri arasında düzenli tasarruf yapanların oranı önceki döneme kıyasla anlamlı oranda yükselmiştir **(%60 vs. %71)**.
- Bu dönem **"geleceğe yatırım"** olması için tasarruf yapanların oranı artmıştır **(%38 vs. %44)**. **"Çocuklarım için"** gerekçesi gerilerken **(%31 vs. %26)**, **"beklenmedik durumlara karşı"** önceki dönemle aynı seviyede kalmıştır **(%22 vs. %23)**.
- **"Bireysel emeklilik sistemi"** (%29) ve **"TL vadeli hesap"** (%26) bu dönemin en çok tercih edilen tasarruf araçları olmuştur. **"Yastık altı nakitin"** gerilediği **(%12 vs. %6)**, sistem içi altının bir miktar yükseldiği görülmektedir **(%4 vs. %9)**.

3.1. AMAÇ VE YÖNTEM

- Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de **kentsel** yerleşim yerlerinde **18 yaş ve üzerindeki bireylerin tasarruf eğilimlerini** izlemektir.
- NUTS1 bölgelerinde seçilen **26 ilde her ay** tesadüfi olarak seçilen **800 kişi** ile görüşülüyor. 3 aylık (çeyrek) bazda görüşme sayısı **2400** olarak gerçekleşiyor.
- Bilgisayar destekli telefon görüşmesi yöntemi (**CATI**) kullanılıyor.
- Yaş, cinsiyet, çalışma durumu ve meslek kontrol kotası olarak uygulanıyor.

3.2. Demografik Bilgiler

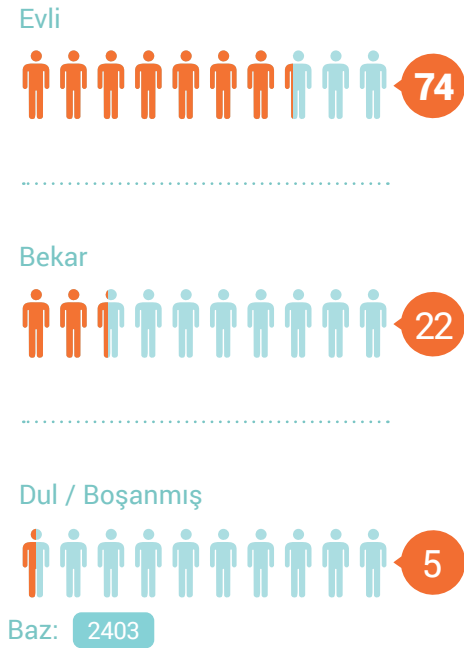
DEMOGRAFİK BİLGİLER (%) - 2017 1. ÇEYREK

HANEHALKI TİPİ

MEDENİ DURUMU

KONUT TİPİ

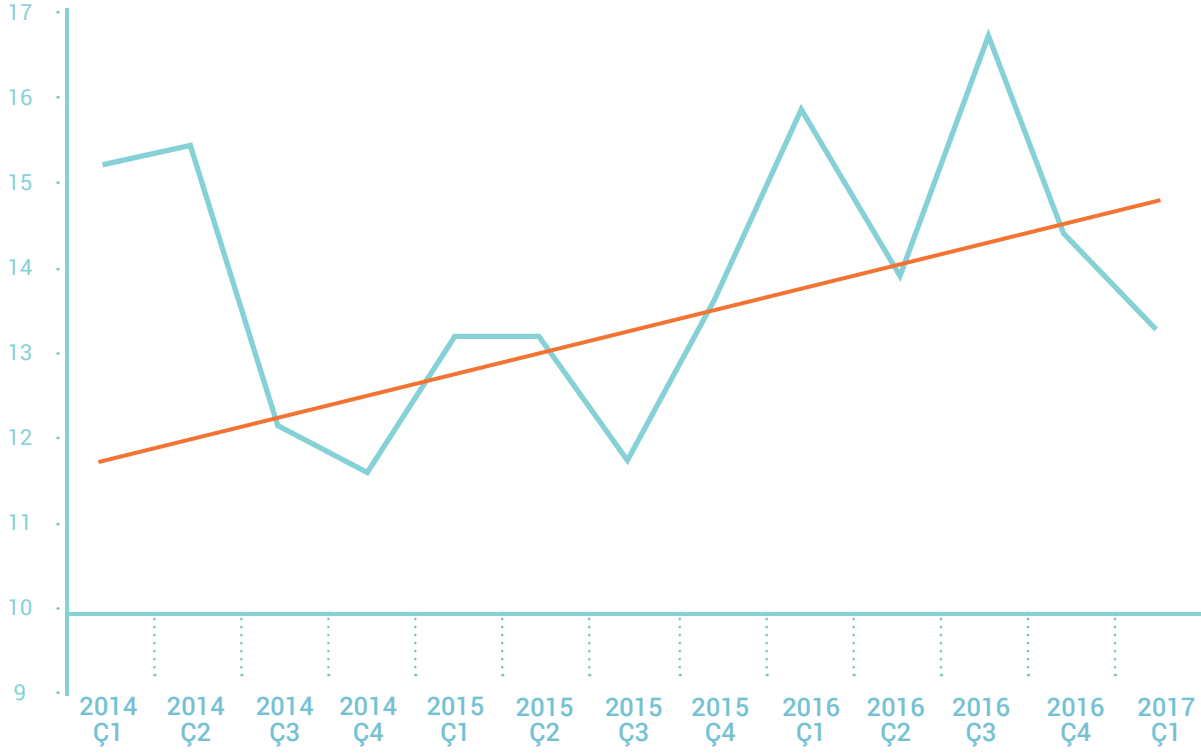

TANIM

- Tasarruf, sözlük anlamı itibariyle “sarf edilmeyen” anlamına geliyor.
- **Bu araştırma kapsamındaki TASARRUF ise şu kalemleri içeriyor:**
 - Bankalarda duran TL veya döviz cinsinden vadeli hesaplar
 - Bankalarda ve/veya aracı kurumlarda duran hisse senedi, hazine bonosu, devlet tahvili gibi menkul değerlerin parasal tutarı
 - Bankalarda duran yatırım hesapları ve katılım fonları
 - Bireysel emeklilik fonları
 - Bankalarda vadesiz hesapta / likit fonda TL veya döviz cinsinden duran miktarın o ay içinde harcanmayan/harcanmayacak bölümü
 - Cüzdan, kasa, yastık altında duran paranın (döviz, altın dahil) o ay içinde harcanmayan/harcanmayacak bölümü
- Araştırmaya katılanlara, bu tanıma uygun olarak tasarrufları olup olmadığı soruluyor.

KENTSEL NÜFUSTA TASARRUF SAHİPLİĞİ ORANI 2017’NİN İLK ÇEYREĞİNDE GERİLEDİ

TASARRUF SAHİPLİĞİ ORANININ ZAMAN SEYRİ

Tasarruf Oranı

Tüketimin finansmanı amacıyla borç kullanma ihtimali (Gelecek 3 aylık dönemde)

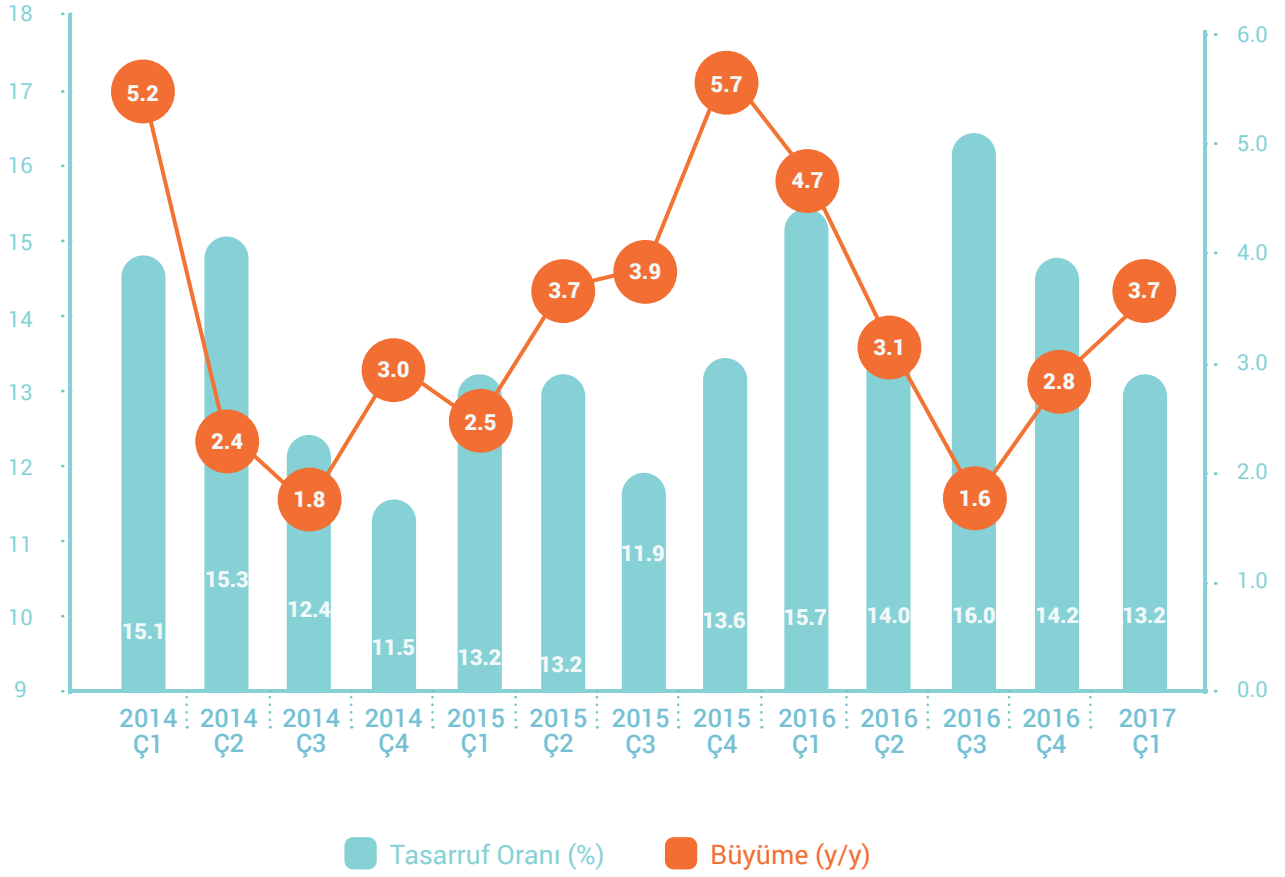
Kaynak: TÜİK, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Sabancı Üniversitesi-IPSOS KMG-ING Bank)

Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması'nın (TTEA) güncel sonuçlarına göre, 2016'nın 3. çeyreğinde %16.7'yle çalışmanın başladığı 2011 sonundan bu yana en yüksek düzeye ulaşan kentsel nüfusta tasarruf sahipliği oranı son-raki dönemde sert bir düşüş kaydetti ve 2017 ilk çeyrek itibariyle %13.3'e geldi. Tasarrufu olmayan fakat gelecekte tasarruf yapmayı plan-layanların oranında ise kısmi bir artış olmakla birlikte, ileride tasarruf etmeyi planlayanlar %20'sinden daha azı önümüzdeki üç ay içinde bunu

gerçekleştirebileceklerini ifade ediyorlar. Bu da, şu anki ortamda ve yakın gelecekte tasarrufa öncelik verme eğiliminin azaldığını teyit ediyor.

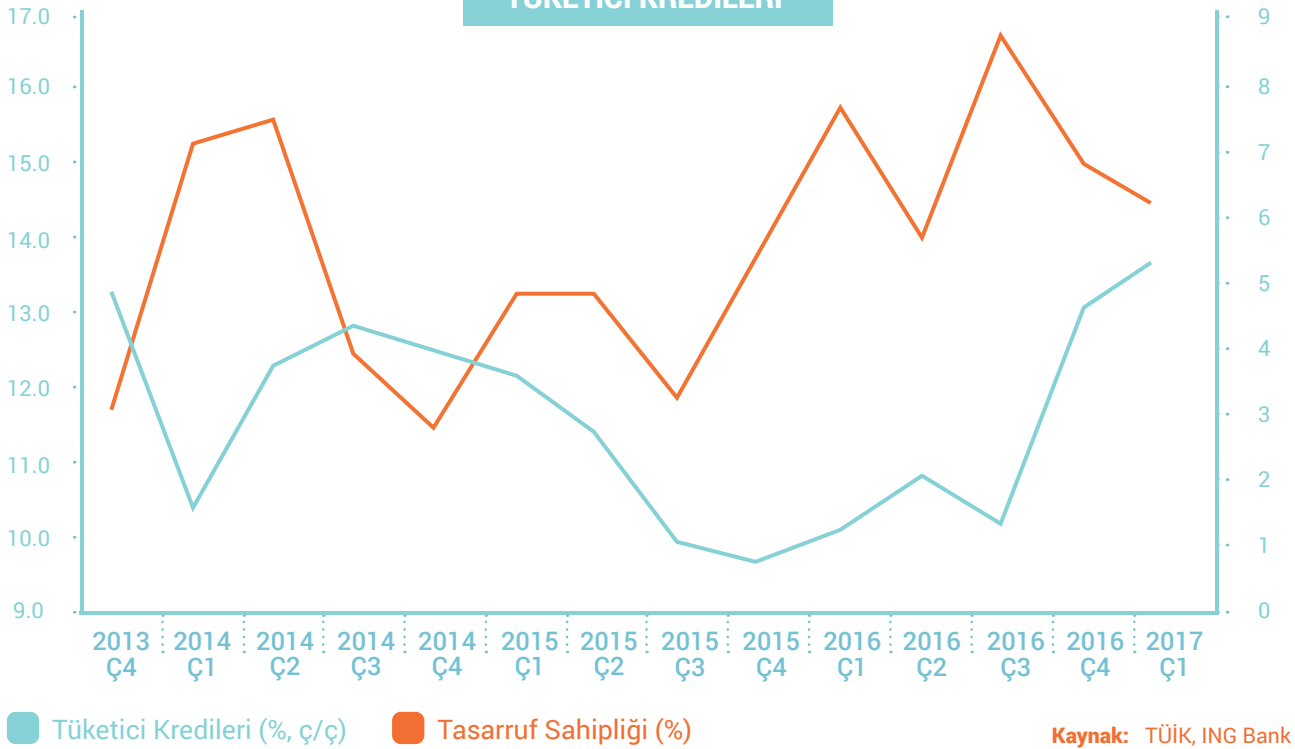
Küresel piyasalar, 2017'de genelde ABD Merkez Bankası'nın (Fed) politika duruşuna ve yeni yönetimin politikalarına odaklandı. Başkan Trump'un maliye ve dış ticaret politikalarına dair açıklamaları bekleyen ve bunlarla ilgili uygulamaya konmuş net bir adım olmasa da, büyümeyi destekleme adına vergi indirimleri ve altyapı yatırımlarının hızlandırılmasına yapılan vurgulardan

GSYH BÜYÜMESİ

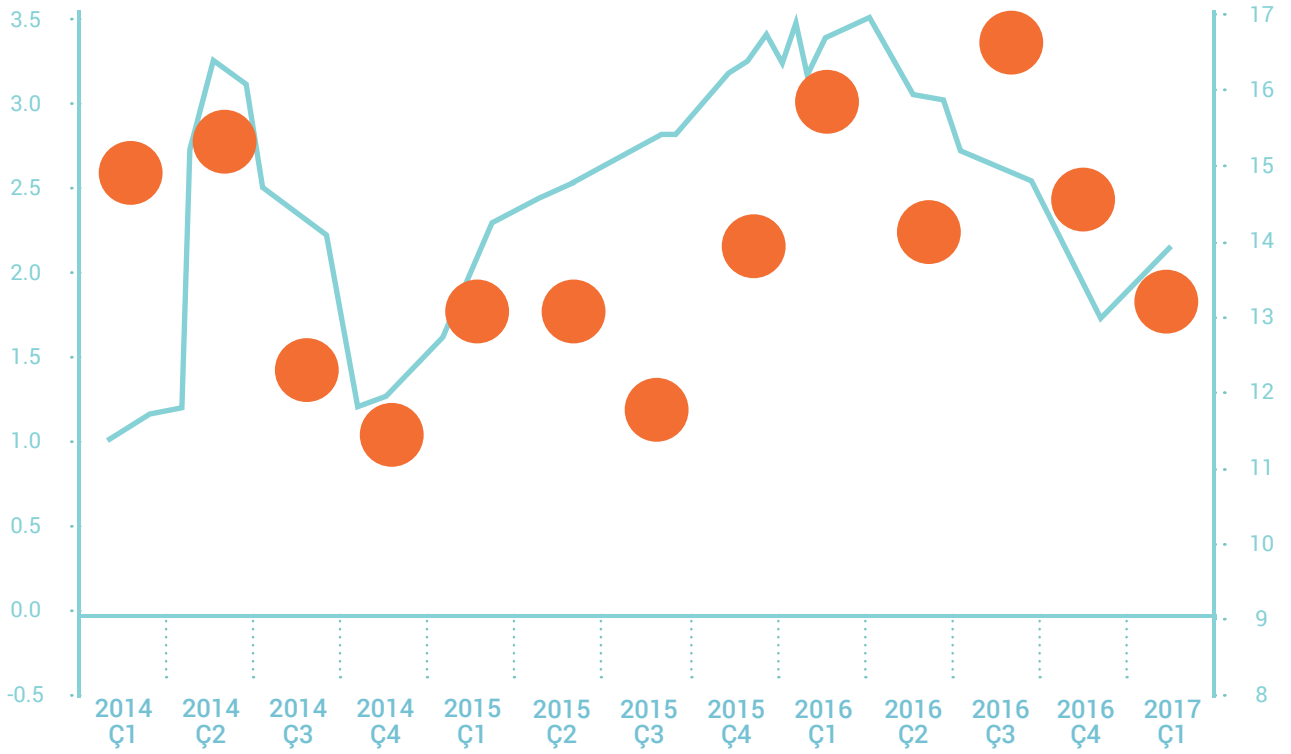
Kaynak: TÜİK, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Sabancı Üniversitesi - IPSOS - KMG - ING Bank)

TÜKETİCİ KREDİLERİ

Kaynak: TÜİK, ING Bank

REEL MEVDUAT FAİZİ

Reel Mevduat Faizi

Tasarruf Oranı

* Reel Mevduat Faizi = Mevduat Faizi - MB Beklenti Anketi (12 Aylık)
Kaynak: TÜİK, MB, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması
 (Sabancı Üniversitesi-IPSOS KMG-ING Bank)

yılın ilk aylarında olumlu etkilenen yurtdışı piyasalar son dönemde yeni yönetimin olası adımlarına karşı daha az iyimser gözüküyor. Öte yandan, Aralık'taki faiz artışının ardından Mart'ta beklendiği gibi bir artış daha yapan Fed'e yönelik olarak önceki tahminlerle karşılaştırıldığında bu yıl sıkılaştırmanın hızlı olmayabileceği algısı güçlenirken, gerek bu durum gerekse ABD yönetiminin başlangıçta öngördüğü kadar sert mali gevşeme adımları atamayacağı değerlendirilmeleri Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelere yönelik risk iştahını destekliyor.

Bu ortamda, 2016 yılını kur ve faizde yukarı yönlü baskılarla kapatan yurtiçi piyasalarda ise reel döviz kurunun 2001 finansal krizi sonrası en düşük seviyeye gelerek TL'nin önemli ölçüde ucuzladığına işaret etmesi, MB'nin yeni sıra dışı araçlarla daha sıkı bir duruş sergilemesi ve sermaye akımlarının

olumlu bir seyir izlemesiyle döviz kuru Ocak ortasından geçtiğimiz haftaya kadar olan döneme kadar kısmen geriledi. Ayrıca, son aylardaki hızlı artışlarla çift basamaklı düzeye ulaşılması enflasyon görünümünde sert bir bozulmaya işaret ederken, düşük baz etkisi ve TL'deki değer kaybının gecikmeli yansımalarının devamıyla yıllık enflasyonun artmaya devam edebileceği anlaşıyor.

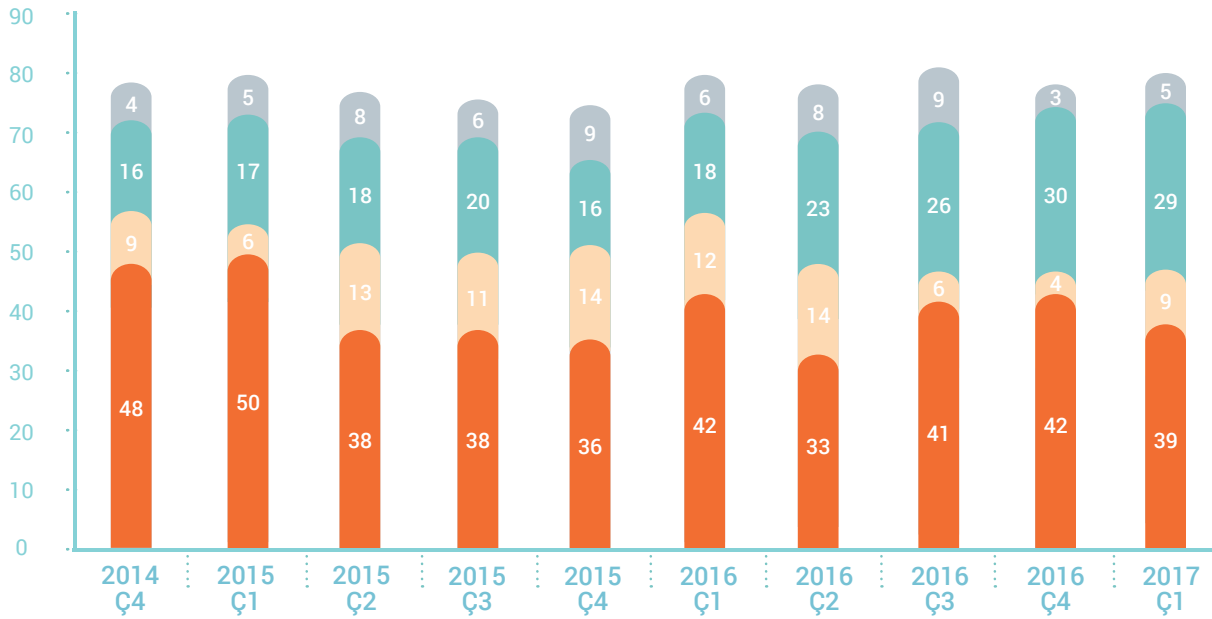
Ek olarak, kamunun maliye politikasını daha etkin kullanma çabaları ve makro ihtiyati gevşeme adımlarından kaynaklanan bir toparlanma 2016'nın son çeyreğinde büyümeyi yeniden artıya çevirse de 2017'nin ilk çeyreğine dair göstergeler toparlanmanın ivmesinin henüz sınırlı olduğuna işaret ediyor. İşsizlik ise, mevsimsel olarak düzeltilmiş oranın yıl sonunda %12.7'yle küresel krizden bu yana gözlenen en yüksek düzeye ulaşması tasarruf davranışlarını etkiley-

	2013 Ç3	2013 Ç4	2014 Ç1	2014 Ç2	2014 Ç3	2014 Ç4	2015 Ç1	2015 Ç2	2015 Ç3	2015 Ç4	2016 Ç1	2016 Ç2	2016 Ç3	2017 Ç1
Tasarrufum var (%)	11,6	15,1	15,3	12,4	11,5	13,2	13,2	11,9	13,6	15,7	14,0	16,7	14,5	13,3
Enflasyon (ort. ç/ç)	2,3%	3,6%	2,1%	0,7%	1,6%	3,0%	2,9%	0,5%	2,8%	2,2%	1,3%	1,5%	2,4%	4,7%
Tarımdışı işsizlik (unadj, quarterly avg)	11,1%	11,9%	10,9%	12,3%	12,7%	13,1%	11,6%	12,3%	12,5%	13,0%	11,0%	13,0%	14,1%	0,0%
USD/TRY (ortalama) **	2,02%	2,22%	2,11%	2,16%	2,26%	2,46%	2,66%	2,85%	2,91%	2,94%	2,90%	2,90%	3,3%	3,7%
USD/TRY artışı *	3,0%	9,4%	-4,7%	2,4%	4,6%	8,7%	8,5%	6,6%	2,2%	1,3%	-1,7%	2,3%	10,7%	12,6%
50:50 EUR:USD döviz sepeti (ortalama) **	2,39%	2,63%	2,50%	2,51%	2,54%	2,62%	2,81%	3,02%	3,05%	3,09%	3,08%	3,0%	3,4%	3,8%
%50 USD: %50 EUR döviz kuru sepeti artışı *	4,6%	9,8%	-4,6%	0,4%	1,1%	2,8%	7,0%	7,4%	1,4%	1,6%	-0,4%	1,7%	8,8%	11,9%
Mevduat Faizi (ortalama)	7,7%	9,5%	10,0%	8,7%	8,9%	9,1%	9,6%	10,1%	10,6%	10,9%	10,5%	9,9%	9,7%	9,8%
2-yıllık gösterge tahvil faizi (ortalama)	8,7%	10,8%	9,1%	8,5%	8,5%	8,0%	9,7%	10,5%	10,6%	10,9%	9,4%	9,0%	9,9%	11,3%
Altın (ortalama, USD)	1,271	1,292	1,290	1,282	1,267	1,219	1,193	1,125	1,103	1,182	1,258	1,335	1,216	1,220

* Dönem ortalamalarının değişimi, TCMB kurları ** Reuters kurları

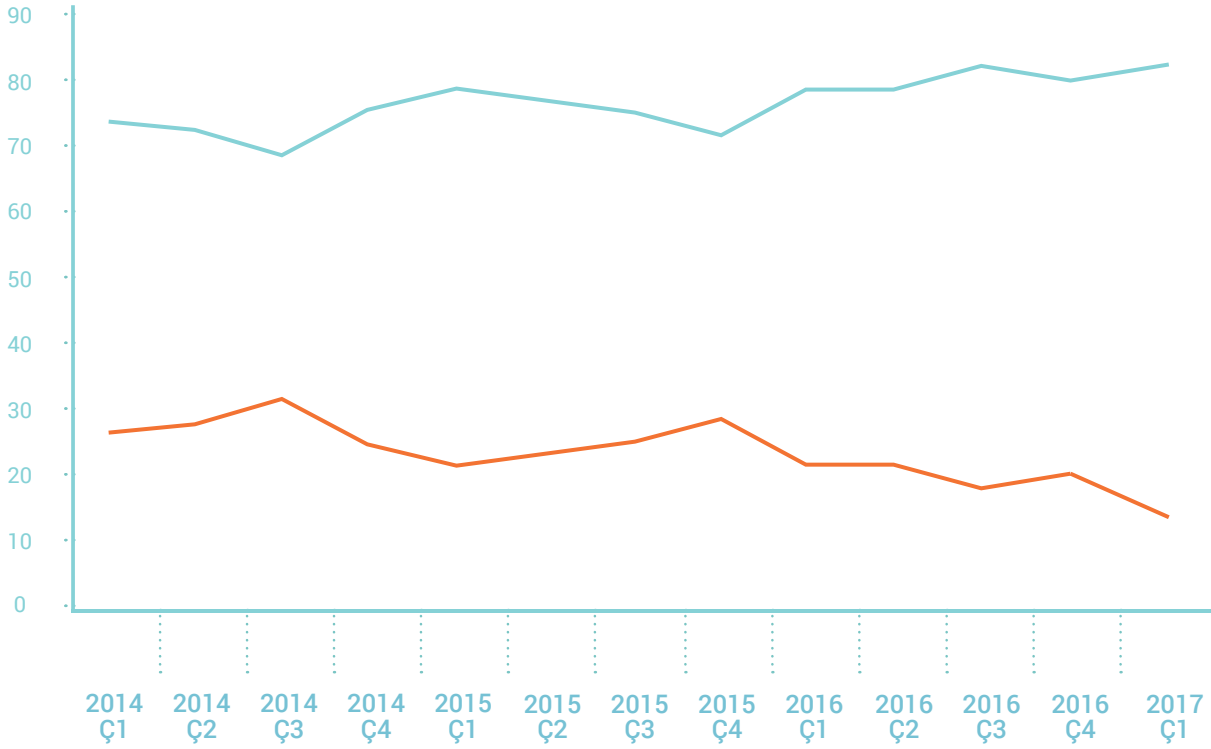
Kaynak: TÜİK, TCMB, Thomson Reuters, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Sabancı Üniversitesi - IPSOS - ING Bank)

SİSTEM İÇİ ÜRÜNLERİN KIRILIMI

Kaynak: TÜİK, ING Bank

TASARRUF ARAÇLARININ KIRILIMI

■ Sistem İçi

■ Sistem Dışı

Kaynak: Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Sabancı Üniversitesi-IPSOS KMG-ING Bank)

en bir diğer unsur olarak dikkat çekiyor. Hükümetin iş gücü piyasasını destekleme adına attığı adımların olumlu etkilerine rağmen, işsizlik oranında sert ve hızlı bir düşüş beklememek gerekiyor.

Ekim sonrasında likidite araçlarını kullanmaya yeniden ağırlık veren MB'nin, bu çerçevede piyasaya geç likidite penceresi yoluyla likidite vermeye başlarken, bankaların döviz ihtiyacını karşılamak için bir swap uygulaması olarak nitelendirilebilecek TL Depoları Karşılığı Döviz Depoları piyasasını açması uzun süreden beri iletişimde ağırlıklı yer tutan sadeleştirme sürecinden farklı bir yönde yeni sıra dışı uygulamaların öne çıktığını gösteriyor. Ağırlıklı fonlama maliyetini 300 baz puandan fazla yükselterek %11.5'e getiren bu adımlara rağmen, 2017'nin son çeyreğinde mevduatlara uygulanan ortalama faiz oranları daha yavaş bir artış kaydetti.

Enflasyonda uzun bir aradan sonra yeniden %11 seviyesinin aşılmasının ve enflasyon beklentilerinin de kötüleşmesinin ardından, tasarrufların değerlendirildiği en önemli yatırım araçlarından olan bankaların yeni açtıkları TL mevduatlara uyguladıkları faizin gelecek bir yıllık dönemdeki enflasyon beklentisiyle reele çevrilerek elde edilen getiri 2017'nin ilk çeyreğinde sınırlı bir artış kaydetti. Dolayısıyla enflasyondaki yükselişin sürdüğü ortamda reel mevduat faizi son iki yılda gördüğü düşük seviyelere yakın seyretti.

Özetle, artan işsizliğin bir sonucu olarak tasarruf etme imkanını kısıtlayan gelir yetersizliği ve özellikle enflasyonun yukarı yönlü seyrettiği bir ortamda gerilemeye düşük kalmaya devam eden reel mevduat faizleri ilk çeyrek boyunca tasarruf sahipliğine yönelik davranışları olumsuz etkilemiş gözüküyor.

Türkiye’de reel mevduat faizleriyle tasarruf sahipliği arasındaki bağıntı ilişkinin doğrusal olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum ise reel faiz oranı düşük olduğu takdirde, geleceğe bırakılmadan bugün yapılacak tüketimin maliyetinin düşeceğini ileri süren ikame etkisinin etkili olmuş olabileceğini akla getirmektedir. Yine de Türkiye’deki tasarruf eğilimlerine yönelik çalışmalarda reel faiz ve tasarruf sahipliği oranı arasında net bir ilişki olduğuna dair güçlü bir kanıt olmadığı unutulmamalıdır. Öte yandan, tüketici kredi büyümesinde gözlenen ivmelenmenin de tasarruf sahipliğini etkilemeye devam ettiği anlaşılmaktadır. Nitekim iki değişken arasındaki bağıntının -0.47 ile oldukça güçlü olması bu değerlendirmeyi desteklemektedir.

TTEA’da dikkat çeken noktalar ise şöyle özetlenebilir:

- Daha önceki çeyrek dönemlerde elde edilen sonuçlarda da görüldüğü üzere; çocuklu bireyler görece daha az tasarruf etmektedir. Çocuklu oranının %67, ortalama çocuk sayısının ise 2.4 olduğu örnekte, bu yılın ilk çeyreğinde tasarruf oranında gözlenen düşüş çocuklu bireylerin tasarruf sahipliğinde gözlenen gerilemeden kaynaklandı. Buna göre; çocuksuz bireylerde tasarruf sahipliği oranı son üç yılın en düşük düzeyi olan %15’den %18’e gelirken, aynı dönemde çocuklu bireylerde oran %14’ten %11’e düştü. Bu iki grupta oranın zaman içerisindeki seyri, çocuksuz bireylerin tasarruf sahipliğinin daha dalgalı olduğunu ortaya koymaktadır.
- TTEA’ya göre, genç nüfus içerisinde tasarruf etme olasılığı yüksektir. 2013 yılının üçüncü çeyreğinden bu yana genel trende bakıldığında, tasarruf sahipliği oranının 25-34 yaş grubu içinde en yüksek olduğu görülmektedir. Açıklanan son verilere göre; 2016’nın üçüncü çeyreğinde 25-34 yaş grubu bu trendi korurken, daha önceki dönemlerde oldukça yüksek olan ve zaman zaman ikinci sırada yer alan 18-24 yaş grubu içerisinde tasarruf

edenlerin payı 2016’nın son çeyreğinde %9’a doğru sert bir düşüş kaydettikten sonra yeniden hızla yükselerek %13’e dönmüştür. Bu gruptaki tasarruf sahipliği oranının 4. çeyrekte %9’la hem gruplar arasında son sıraya ve hem de şimdiye kadarki en düşük tasarruf oranına geriledikten sonra yeniden yükselmesi, 25-34 yaş ile 35-44 yaş gruplarında oranın sınırlı değişiklik göstermesi veya sabit kalması, çeyreklik bazda çalışmanın ortaya koyduğu tasarruf sahipliği gerilemesinde en önemli belirleyici faktörün 45 yaş üzeri (muhtemelen ağırlık olarak çocuklu) iki grup olduğuna işaret etmektedir.

- Hane halkı finansal varlıklarının kompozisyonu incelendiğinde ise:
 - Mali sistem içi varlıkların (yastık altı altın ve diğer değerli taş ve metal ile yastık altı döviz / TL hariç diğer tüm finansal varlıklar) toplam varlıklardaki payı 2014 sonundan bu yana %75’in üzerinde seyretmektedir. Öte yandan, kayıt dışı varlıkların oranı %16 ile çalışmanın başından beri gözlenen en düşük düzeye gelmiştir.
 - Toplamın beşte dördüne yakını oluşturulan sistem içi tasarrufların kompozisyonuna bakıldığında; 2016’nın ikinci çeyreğinde %33 paya sahip olan mevduat ürünleri yılın ikinci yarısında TL ve döviz cinsi vadeli hesapların ve vadesiz mevduatların payındaki artışa paralel yükselerek %42’ye ulaştıktan sonra bu yıl ilk çeyrekte %39’a gerilese de baskınlığını korumuştur.
 - TTEA’nın başlangıcından bu yana bir artış eğiliminde olan mevduat dışı (sistem içi) ürünlerin payı son iki çeyrekte %37’den %43’e yükselmiştir. 4. çeyrekte %30 payla çalışmanın başlangıcından bu yana en yüksek düzeye erişen bireysel emeklilik yatırımları %29’a gerilese de mevduattan sonra en fazla tercih edilen ürün olmaya devam etmiştir. Yeni işe girenler ve iş değiştirenlerin otomatik olarak bir bireysel emeklilik sistemine kayıt olacakları sistem değişikliği de bireysel emekliliği desteklemektedir.

Prof. Dr. Alpay Filiztekin
Sabancı Üniversitesi

Dr. Muhammet Mercan
Baş Ekonomist, ING Bank

5. İletişim Bilgileri

info@tasarrufegilimleri.com

ING Bank girişimi ile hayata geçirilen **“Türkiye’nin Tasarruf Eğilimleri Araştırması”**, Sabancı Üniversitesi gözetiminde yürütülmekte, saha araştırması IPSOS tarafından yapılmaktadır.

ÖNEMLİ AÇIKLAMA:

“Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti; aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, mevduat kabul etmeyen bankalar ile müşteri arasında imzalanacak yatırım danışmanlığı sözleşmesi çerçevesinde sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler, yorum ve tavsiyede bulunanların kişisel görüşlerine dayanmaktadır. Bu görüşler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle, sadece burada yer alan bilgilere dayanılarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir.”

ING BANK

2017

1. ÇEYREK RAPORU

ING

